

U ZNAKU VIOLINE, CITRE, GLAZBALA I GLAZBALARA

»Među nama ima samo nekolicina koji su pri pogledu na gornji dražesni crtež g. Randolpha Caldecotta kadri zaniijekati da je violina bila jedna od prvih impresija našeg djetinjstva. Za mene je uvijek bila upečatljiva činjenica da se u toliko mnogo dječjih rima, kojima zabavljamo naše mališane, spominje violina (*fiddle*).« Ovim riječima započinje jedna od zanimljivih knjiga iz knjižnice HGZ-a, *Violin-making, as it was and is (Graditeljstvo violina nekoć i danas)*. Vrlo dugačak podnaslov u prijevodu glasi: *Povijesna, teorijska i praktična rasprava o znanosti i umijeću gradnje violina, za uporabu graditeljima violina i violinistima, amaterima i profesionalcima*. Knjigu je 1885. izdala nakladnička kuća Ward, Lock & Co. u Londonu i zbog svoje jedinstvenosti i kvalitete sve do današnjih dana objavljuju se njezini reprinti (posljednji 2005. godine). Primjerak knjige iz naše knjižnice drugo je izdanje iz 1885. godine, a u njemu je ispod fotografije autora Edwarda Heron-Allena (1861–1943) otisnuta i njegova vlastoručna posveta. Ne znamo kada je knjiga stigla u fond HGZ-a (a bilo je to najkasnije 1936. godine), ali prema zapisu olovkom na prvom listu zaključujemo da ju je vlasnik kupio upravo u mjesecu veljači, prije 110 godina, za 14,40 kruna.

Edward Heron-Allen bio je engleski polihistor, pisac i znanstvenik. Preveo je s perzijskog *Rubaije*, zbirku pjesama Omara Khayyama, pjesnika iz 11. stoljeća, bio je stručnjak za čitanje iz dlana, prijatelj Oscara Wildea i njegove supruge, skupljao foraminifere (krednjake, morske praživotinje)... Ispod crteža u njegovoj knjizi nalaze se stihovi: »Hey diddle diddle / The Cat & the Fiddle« i potpis Randolpha Caldecotta (1846–1886). Kako saznajemo iz bilješke, taj je poznati engleski ilustrator za ovu knjigu prilagodio crtež s naslovnice svoje slikovnice *Hey Diddle Diddle and Baby Bunting*, objavljene u Londonu tek nešto ranije (1882). Cijelu slikovnicu možete pogledati na <http://www.gutenberg.org/files/19177/19177-h/19177-h.htm>. Stihovi otisnuti na latinskom preuzeti su iz knjige *Dealings with the dead* (1856), američkog pisca Luciusa Manlius Sargenta, a u slobodnom prijevodu glase: »Mačka svira violinu, krava skače preko mjeseca, mali pas se tome smije, a žlica je pobjegla sa sapunom.«

STARI ZAGREBAČKI GLAZBALARI I HGZ

Prenosimo skraćen i prilagođen članak istraživača-amatera Jadrana Jeića, glazbenika i knjižničara u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, objavljen u *Hrvatskoj reviji* (2010, br. 4, str. 140–147), a ostvaren djelomice i na istraživanjima u arhivu HGZ-a, osobito fonda Milan Stahuljak.

TRGOVINA GLAZBALIMA TOMAY I TKALČIĆ

Istražujući stare zagrebačke majstore glazbalare više puta sam naišao na ime trgovine Tomay i Tkalčić koja se osim proizvodnjom i prodajom svakovrsnih instrumenata, bavila i prodajom popratnoga glazbenoga pribora. Neko vrijeme jedino sam znao njezinu adresu – Ilica 49 (krajem 1930-ih ondje je izgrađena zgrada Matice hrvatskih obrtnika). Ta je trgovina imala važnu ulogu u glazbenoj kulturi Zagreba, a zanimljiva je i zbog brojnih promjena vlasnika i njihova značaja. Kao i u slučaju Tvornice tamburica Terezije Kovačić, malo je dostupnih podataka o vlasnicima trgovine, još manje o njezinu radu.

Prvi vlasnik Ivan Weiser, otac vrsne violinistice Ludmille Weiser, otvorio je trgovinu između 1830. i 1870. godine. Nakon njegove smrti 1884. trgovinu su – otkupivši je početkom srpnja iste godine od njegove udovice – preuzeli Franjo pl. Tomay Tuminski i Lavoslav Tkalčić. Franjin stariji brat Vilibald (Vilim) istodobno je postavljen za opunomoćenika – upravo on, po svem sudeći, kasnije će se najviše njome baviti. Franjo Tomay kršten je 3. svibnja 1850. u župi Sv. Nikole u Varaždinu. Roditelji su mu bili Antun pl. Tomay (1809–1888), poznati varaždinski učitelj na Kraljevskoj glavnoj narodnoj školi i Antonia Carrara (1823–1893),

rodod iz Milana. Kako se navodi, Franjo Tomay bio je ugledni zagrebački gospodarstvenik, posjednik, trgovac drvom, odbornik Hrvatske dionične vjeresijske banke i *promicatelj rada Hrvatskoga glazbenog zavoda*. U Zagrebu je i umro 4. studenoga 1926.

Uz rad trgovine u Ilici 49 od samoga je početka povezan i poznati Zagrepčanin samoborskoga podrijetla Lavoslav Tkalčić, rođen oko 1849, po svemu sudeći u Zagrebu. Roditelji su mu bili Mihael Tkalčić, samoborski stolar i Ana Leskošek. Lavoslav je bio stolar, glazbenik i majstor glazbalar. Svirao je rog, trombon, a violončelo je izučio kod *profesora Ivana Oertla u Hrvatskom glazbenom zavodu u Zagrebu*, gdje je polazio i Kraljevsku gimnaziju (zajedno s Franjom Tomayem). Za gradonačelnika Adolfa pl. Mošinskoga, kao član Čiste stranke prava 1896. postao je gradski

zastupnik. Sudeći prema Zapisnicima sjednica gradskog zastupstva svoj je posao savjesno obavljao do 1901, kada je napustio Zastupstvo. Bio je aktivan član, a nakon 1886. kraće vrijeme i predsjednik Diletantskoga (Dobrovoljnoga) orkestra Hrvatskoga sokola, u kojem je svirao trombon i violončelo. Umro je 29. ožujka 1926. u Zagrebu.

Taj orkestar s povjesničarom i kasnijim potpredsjednikom HGZ-a Vjekoslavom Klaićem osnovao je 1881. spomenuti Franjin brat i opunomoćenik Vilim pl. Tomay. Vilim je također bio glazbenik (trubač), pa i ne čudi što se prihvatio proizvodnje glazbala. Osim uloge u osnivanju orkestra, bio je član Hrvatskoga sokola, a 1890. postao je zajedno s kapelnikom *Antunom Stöcklom, učiteljem na glazbenoj školi Hrvatskoga glazbenog zavoda*, vođom glazbe Dobrovoljnoga vatrogasnoga društva u Zagrebu. Bio je k tomu *blagajnik-amater Hrvatskoga glazbenog zavoda (1897–1913) i član njegova ravnateljstva*. Umro je 24. lipnja 1913. i pokopan je na Mirogoju.

Budući da je Tkalčić bio stolar i majstor glazbalar, a Franjo Tomay trgovac drvom i suvlasnik (ili barem upravitelj) parne pilane, vjerojatno nisu imali teškoća s nabavom drveta za izradu instrumenata, a po svemu sudeći ni s financijskom

likvidnošću. Primjerice, 11. prosinca 1897. Franjo je od Gradske općine petrinjske na dražbi kupio čak 777 hrastova po cijeni od 16.877 forinti i 77 novčića. To je svakako bila iznimna svota novca, jer je 1898. u susjednoj Tvornici Terezije Kovačić najfinija tambura bisernica s ebanovinom i strojem (mašinicama) stajala 15 forinti. S druge strane, u dnevnom tisku nisam naišao na veći broj reklama vezanih uz trgovinu Tomay i Tkalčić. Vjerujem da za to nije bilo potrebe jer su preuzeli već uhodanu trgovinu, koja je i na druge načine pridonosila zagrebačkom glazbenom životu. Nakon nekoliko promjena vlasnika, trgovina je prestala s radom 1931. godine.

Tomay & Tkalčić
Ilica 49 ZAGREB — Ilica 49
preporučuju svoje bogato uređeno tvorničko skladište
glasbila
kao:
harmonika, violina, viola, čela, frula, klarineta
i **glasbila iz lima.**
Osobito upozorujemo slavno občinstvo na naše dobro uređeno skladište **raznih žica** najbolje vrsti. **Tamburice i citere** držimo u velikoj zalih; osobito pako citere iz ahorna počam od 10 for. i Palisander-Citere počam od 15 do 20 for. i dalje.
➔ Za čisti sklad raznih glasbila pružamo garanciju.

Oglas iz 1892. godine.

X. MEĐUNARODNO VIOLINISTIČKO NATJECANJE »VACLAV HUML«**8. – 15. veljače 2013.**

Međunarodno violinističko natjecanje »Vaclav Huml« osnovao je Hrvatski glazbeni zavod 1977. godine. Na čelu njegova žirija bili su do danas redom ugledni violinisti, od Henryka Szerynga (1977–1985), preko Ljerka Spillera, direktnog učenika Václava Humla (1989–2001), do Josefa Suka (2005–2009). Od 1978. Natjecanje »Vaclav Huml« član je Svjetske federacije međunarodnih glazbenih natjecanja (FMCIM) u Ženevi. Godine 1998. Natjecanje je postalo samostalna organizacija.

Tijekom dosadašnjih Natjecanja sudjelovalo je 287 violinista sa svih kontinenata. Prvu nagradu »Zlatko Baloković« osvojili su: 1977. – Barbara Gorzyska (Poljska); 1981. – Jurij Torčinski (Rusija); 1985. – Ingrida Armonajte (Estonija); 1989. – Jan Talich (Češka), 1993. – nije dodijeljena; 1997. – Giovanni Angeleri (Italija); 2001. – Anna Savvytska (Ukrajina); 2005. – Lucja Madziar (Poljska), 2009. – Lev Solodovnikov (Rusija).

Za ovogodišnje Natjecanje prijavilo se 79 natjecatelja, od toga devet natjecatelja iz Hrvatske, što je do sada najveći broj (vidi više na: www.huml-competition.hr).

Članovi ocjenjivačkog suda su: Viktor Tretiakov (Moskva), predsjednik; Tonko Ninić (Zagreb) i Zlatko Stahuljak (Zagreb), potpredsjednici; Shizuka Ishikawa (Tokyo, Prag), Goran Končar (Zagreb), Wolfgang Marschner (Freiburg i/Br.), Petru Munteanu (Hamburg), Leonid Sorokow (Beč, Zagreb), Vera Tsu Wei Ling (Peking), Michael Vaiman (Köln) i Renato Zanettovich (Trst).

Prvi izlučni krug (skladbe za violinu solo):

8. – 10. veljače od 8.30 do 22.30

Drugi izlučni krug (violina i klavir):

12. i 13. veljače od 10 do 13 i od 15 do 19

U finalu, koji će se održati 14. i 15. veljače u Koncertnoj dvorani Vatroslava Lisinskog, nastupit će šestoro najboljih natjecatelja uz Simfonijski orkestar Hrvatske radio-televizije pod ravnanjem Uroša Lajovica.

Ulaz na prvi i drugi izlučni krug Natjecanja je slobodan. Za finale članovi HGZ-a imaju pravo na besplatne ulaznice koje mogu preuzeti na blagajni Koncertne dvorane Vatroslava Lisinskog.

Natjecatelji mogu osvojiti jednu od šest nagrada i dvije posebne: Nagradu Simfonijskog orkestra HRT-a za najbolju suradnju s orkestrom i Nagradu Hrvatskog društva skladatelja za najbolju izvedbu skladbe Mladena Tarbuka *Danza di corde* za violinu solo.

KLUB HGZ-a

Utorak, 26. veljače u 19.30 sati

CITRA PONOVO U ZAGREBU

Sudjeluju: IVAN ZUPANC, citraš (Ljubljana)

IRENA MIHOLIĆ, etnomuzikologinja (Zagreb)

»Krajem 19. i početkom 20. stoljeća citra se ubrajala među najpopularnija kućna glazbala u Zagrebu. Budući da je hrvatska prijestolnica u to vrijeme bila dio Austro-Ugarske monarhije, bio je to evidentan utjecaj austrijske kulture na domaću sredinu. Na temelju ostavštine Milana Stahuljaka pohranjene u arhivu Hrvatskoga glazbenog zavoda te uz pomoć svih dostupnih izvora, članak pokušava osvijetliti tu zaboravljenu glazbenu povijest te upoznati muzikološku i širu javnost s citrašima djelatnima u to vrijeme, kontekstom njihovih nastupa, glazbenom podukom citre i citraškim muzikalijama. Zagrebačka citraška scena zaživjela je zahvaljujući kulturnom utjecaju Beča, ali se zbog istog naposljetku i ugasila. Naime, domaći su podučavatelji u svome radu koristili austrijske citraške priručnike, u Zagrebu su redovito gostovali austrijski umjetnici, a bečki stručni (citraški) časopisi objavljivali su životopise domaćih citraša i pratili glazbeni (citraški) život Zagreba. Uz aranžmane skladbi hrvatskih autora, citraškim repertoarom dominirala su djela austrijskih i njemačkih skladatelja. Austrijski tiskari izdavali su skladbe domaćih citraša, a i *I. Agramer Zither Klub* (Prvi zagrebački citraški klub) osnovan je po uzoru na bečki. Osim toga, domaći citraši usavršavali su se u austrijskoj prijestolnici i često ju posjećivali. Raspadom Monarhije 1918. godine velik broj citraša amatera, mahom naturaliziranih Austrijanaca i Nijemaca, vraća se u svoju matičnu domovinu, a amaterski se glazbeni krugovi, u skladu s novim ustavno-pravnim poretkom, počinju sve više priklanjati tamburici koja je sve do danas ostala jednim od središnjih simbola hrvatske narodne (i nacionalne) glazbe.«

Ovako glasi sažetak članka *Citraštvo u Zagrebu od 1860-ih do 1918. godine: na temelju ostavštine Milana Stahuljaka, pohranjene u Arhivu Hrvatskoga glazbenog zavoda* koji je napisala muzikologinja Ana Boltužić (*Arti musices*, 2008, 39/2). U navedenoj ostavštini nalazi se i citra lijepo izrade, a potječe iz Češke, vjerojatno s početka 20. stoljeća. No danas u Zagrebu, koliko nam je poznato, nitko više ne svira citru. Zato smo u goste pozvali Ivana Zupanca, citraša iz Slovenije koji će svirati na svojoj citri, a uz to održati i predavanje o povijesti citre popraćeno slikama.

HRVATSKI GLAZBENI ZAVOD
10000 Zagreb, Gundulićeva 6
TAJNIŠTVO: 48 30 833, fax: 48 30 701
hgz@hgz.t-com.hr
KNJIŽNICA: 48 30 824
hgz.knjiznica@hgz.t-com.hr
ponedjeljak, sri. i pet. 11–14, sri. 16–20 sati
BLAGAJNA: 48 30 822
ponedjeljak–petak 10–13 i 19–20 sati
i jedan sat prije početka koncerta

VELIKA DVORANA HRVATSKOGA GLAZBENOG ZAVODA

KONCERTNA SEZONA CLXXXVI (2012/2013)

VELJAČA

www.hgz.hr
hgz.info@hgz.t-com.hr

UREDNIŠTVO:

Eva Sedak
Nada Bezić

ZA IZDAVAČA:

Marcel Bačić

subota, 2. II. u 20 sati

KONCERTNA DIREKCIJA ZAGREB

Molto Cantabile

Hrvatski slavuji iz Berlina i Züricha

Evelin Novak, *sopran*

Krešimir Stražanac, *bariton*

Cornelis Witthoefft, *klavirska pratnja*

Stari talijanski majstori, njemački Lied,

operne arije i dueti

nedjelja, 3. II. u 20 sati

VIRTUOSO

VERDI GALA – Koncert povodom obilježavanja 200. godišnjice rođenja Giuseppea Verdija (1813–1901)

Nastupaju studenti pjevanja uz pratnju studenata klavira Muzičke akademije u Zagrebu

Arije i ulomci iz Verdijevih opera

BESPLATNE ULAZNICE ZA ČLANOVE HGZ-a

ponedjeljak, 4. II. u 20 sati

ZAGREBAČKI SOLISTI

Gosti: Ivana Lazar, *sopran*; Marc Coppey, *violončelo*

C. Ph. E. Bach, Händel, Vivaldi

utorak, 5. II. u 20 sati

SPONA – poslovne usluge

Zagrebački kvartet

Haydn, Mozart, L. van Beethoven

petak, 8. II. – srijeda, 13. II.

MEĐUNARODNO VIOLINISTIČKO
NATJECANJE »VACLAV HUML«

Prvi izlučni krug:

8. 2. – 10. 2. od 8.30 do 22.30

Drugi izlučni krug:

12. i 13. 2. od 10 do 13 i od 15 do 19

(vidi više na str. 3)

ULAZ SLOBODAN

utorak, 12. II. u 20 sati

HRVATSKI GLAZBENI ZAVOD

(Podrumska dvorana)

Radionica utorkom

Glazbeniče, ne ljuti se!

Voditelj: Tihomir Petrović

ULAZ SLOBODAN

četvrtak, 14. II. u 20 sati

GLAZBENA ŠKOLA VATROSLAVA

LISINSKOG

Koncert učenika u povodu Dana škole

petak, 15. II. u 20 sati

GLAZBENA ŠKOLA VATROSLAVA

LISINSKOG

Koncert učenika sa gostima u povodu Dana škole

subota, 16. II. u 20 sati

GLAZBENO UČILIŠTE ELLY BAŠIĆ

Koncert učenika u povodu Dana škole

nedjelja, 17. II. u 12 sati

GLAZBENA ŠKOLA PAVLA MARKOVCA

Završni koncert 19. međunarodnog natjecanja

»Mladi virtuozii Etide i skale« – violina

ponedjeljak, 18. II. u 20 sati

ORKESTAR ORUŽANIH SNAGA RH

Koncert Orkestra OSRH

Solisti: Ana Fortuna, *sopran* i Radovan

Cavallin, *klarinet*

Dirigent: Miroslav Vukovojac-Dugan

Papandopulo, Orff, Grgin

utorak, 19. II. u 20 sati

HRVATSKI KOMORNI ORKESTAR

Marin Limić, *glasovir*

Dirigent: Pavle Dešpalj

Mozart, Haydn

srijeda, 20. II. u 20 sati

HRVATSKA UDRUGA KLAPA I CENTAR

ZA KULTURU TREŠNJEVKA

Ciklus koncerata dalmatinskih klapa grada Zagreba

Nastupaju klape: Bošket, Obilanca, Slavić

petak, 22. II. u 20 sati

GLAZBENO UČILIŠTE ELLY BAŠIĆ

Koncert učenika u povodu Dana škole

subota, 23. II. u 20 sati

GLAZBENO UČILIŠTE ELLY BAŠIĆ

Koncert učenika u povodu Dana škole

nedjelja, 24. II. u 20 sati

HRVATSKI BAROKNI ANSAMBL

L'Amour tender, L'Amour cruel

Umjetničko vodstvo: Pavao Mašić, *čembalo*

Rameau, Clérambault, Couperin, Colin de

Blamont

30 BESPLATNIH ULAZNICA ZA ČLANOVE

HGZ-a

utorak, 26. II. u 19.30 sati

HRVATSKI GLAZBENI ZAVOD

(Podrumska dvorana)

KLUB HGZ-a

Citra ponovno u Zagrebu

Sudjeluju: Ivan Zupanc, *citra* (Ljubljana)

Irena Miholić (Zagreb)

ULAZ SLOBODAN